

Tieteellinen elämä

Tänä keväänä Suomen Akatemian rahoituspäätökset ovat herättäneet vilkasta keskustelua sosiaalisessa mediassa. Akatemian tutkijatohtori ja akatemiaturkijahakujen ensimmäisen kierroksen päätösten tullessa huhtikuussa Twitterissä ihmeteltiin kielteisten päätösten perusteluja ja hakemuksille annettuja arvosanoja. Tutkijat kyselivät Suomen Akatemian arvioinnin laatu-kriteerien perään. Esimerkkeinä nostettiin esiin hakemusten palautteita, joissa hylkypäätöstä oli perusteltu muun muassa ”kvantipaketin” puutteella, vaikka tutkimuksessa oli sellainen, tai menetelmäkuvausten puutteella, vaikka hakemuksessa oli 1,5 sivun menetelmäkuvaus. Monet totesivat saamiensa palautteiden olleen erikoisia tai puutteellisia. Useiden hakemusten taso oli arvioinnissa romahtanut edelliseltä kierrokselta, vaikka hakemusta oli välissä paranneltu huomattavasti. Myös hakemusten ohjautumista tutkimusalalle vieraisiin arviointipaneelisiin ihmeteltiin.

Kiinnostavaa ja aiempaan myöntöjä koskevaan viestintään nähden uutta oli se, että Suomen Akademia ryhtyi aktiivisesti vastaamaan Twitter-ketjuissa esitettyihin kysymyksiin. Useimmiten vastaukset ohjasivat katsomaan Akatemian verkkosivuilla julkisesti luettavissa olevia arviointikriteereitä ja periaatteita. Muutama ihmettyksen aiheisiin vastattiin esittämällä, että kyse on tavoitellusta muutoksesta myöntöjen logiikassa: ”Hei, vähän tietoa pisteytyksestä: toimikunnalle osoitettujen hakemusten kohdalla arvosanan 5 tai 6 saaneiden osuus (38 %) nousi viime vuodesta (33 %). Arvosteluasteikkoa tosiaan muutettiin tälle vuodelle ja tämä nousu sopii hyvin yhteen asteikkoon tehtyjen täsmennysten kanssa” (SA 25.3.2022). Syntyi vaikutelma, että aktiivisen viestinnän tarkoituksena oli esittää tilanne niin, että twiittailevien tutkijoiden huolet hälvenisivät – mitään ihmeteltävää ei ole.

Vielä kiinnostavampaa oli, että Suomen Akatemian viestintä otti päätöksistä ja niiden perusteluista järkyttyneet karhun halaukseen. Arvi-

oinnin laadukkuudesta ja mielekkyydestä virin- neeseen keskusteluun vastauksena SA nimittäin valitsi viestinnälliseksi kulmakseen tutkijoiden tunteet. ”Kielteinen päätös tuntuu ikävältä. Jos jokin jäi arvioissa ihmetyttämään, ota yhteys päätöksesi esittelijään” (SA 24.3.2022). Samalla arvioiden umpimähkäisyyttä perusteltiin arvioinnin pohjimmiltaan subjektiivisella luonteella sekä esimerkiksi tieteen edistyksestä (Vera Mikkilä 24.3.2022): tie- de on vuodessa saattanut edetä niin, että ”se, mikä oli viime vuonna innovatiivista, voi nyt olla jo enempi tavallista”.

Suomen Akademia on tiederahoituksen vaikutusvaltaisin suomalainen toimija ja siksi sen viestintä sosiaalisessa mediassa herättää kiinnostusta - samoin kuin rahoituspäätösten johdonmu- kaisuus ja perustelut. Kevään keskustelussa tutkijoiden esiin nostamat kysymykset arvioinnin tasosta ja perehtyneisyydestä eivät kuitenkaan johtaneet varsinaiseen debattiin tai esimerkiksi tutkimusrahoituksen arviointiprosessien kriittiseen tarkasteluun. Lähinnä keskustelu näyttäytyi viestinnällisenä haasteena, johon vastattiin kääntämällä huomio tutkijoiden mahdollisesti koke- miin ikäviin tunteisiin ja toisaalta siihen, että käytössä oleva arviointiväline on kuitenkin ”pa- ras mahdollinen” (Vera Mikkilä 24.3.2022).

Vaikka kyse toki onkin viestinnällisten sisältö- jen yksittäisistä muotoiluista eikä Suomen Aka- temian myöntökäytännöistä sinänsä, viestinnän henki panee miettimään. Kuvaavatko arviointijärjestelmän tuottamien tulosten herättämiin kysymyksiin annetut vastaukset itse myöntökä- täntöjä tai niiden taustaoletuksia laajemminkin? Kun jonkin vähintäänkin epäjohdonmukaisuuksia tai jopa epätasa-arvoa tuottavan rakenteen tai järjestyksen sanotaan olevan ”paras mahdolli- nen”, eikö tällöin tulla sanoneeksi, että kritiikkiin ei ole mahdollisuutta?

Myöhemmin keväällä Suomen Akademia jat- koi viestinnällisistä haasteista selviytymistä tur- vautumalla koiravideoihin (SA 24.4.2022). ■